

Шевчук Л. М.,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Волинського національного університету імені Лесі Українки*

КЛАСИФІКАЦІЯ ЕКОЛОГО-ПРАВОВИХ ПОЛОЖЕНЬ В РЕГУЛЮВАННІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ: НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ТА ACQUIS ЄС

CLASSIFICATION OF ENVIRONMENTAL AND LEGAL PROVISIONS IN THE REGULATION OF PUBLIC PROCUREMENT: NATIONAL LEGISLATION OF UKRAINE AND EU ACQUIS

Стаття присвячена дослідженню екологічної складової у вітчизняному законодавстві у сфері публічних закупівель відповідно до Угоди про асоціацію та підходів ЄС з цих питань. Проаналізовано положення екологічного характеру щодо організації та здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб держави, територіальних громад та об'єднаних територіальних громад, закріплені в чинному Законі України «Про публічні закупівлі», а також норми ключових директив ЄС з питань закупівель – Директиви 2014/24/ЄС та Директиви 2014/25/ЄС.

На основі дослідження положень екологічного характеру в регулюванні закупівельної діяльності у вітчизняному законодавстві та acquis ЄС проведено їх класифікацію за кількома критеріями: 1) залежно від етапів (стадій) закупівельної діяльності (положення, які застосовуються: а) на етапі планування закупівлі; б) у процесі організації та здійснення закупівлі (на етапі розробки тендерної документації (документації спрощеної закупівлі) і вчинення інших, крім планування, підготовчих дій для організації закупівлі та на етапах її безпосереднього здійснення); в) на етапі виконання договірних зобов'язань; 2) за критерієм наявності екологічних положень (вимог) в оголошенні про проведення конкурентних процедур закупівель і в тендерній документації (оголошенні про проведення спрощеної закупівлі та в доданих до нього документах): а) положення (вимоги), які прямо передбачені (включені та вказані) замовником у названих документах; б) положення, які прямо не передбачені (не включені та не вказані) замовником у названих документах, однак можуть бути застосовані відповідно до норм чинного законодавства України при здійсненні закупівлі; 3) за юридичною природою екологічних положень щодо здійснюваних закупівель: а) є самостійним критерієм оцінки тендерних пропозицій (пропозицій) учасників; б) застосовуються разом із самостійним критерієм оцінки тендерних пропозицій (пропозицій) учасників; в) становлять умову (сукупність умов), які визначають характеристику предмета закупівлі.

Зроблено висновок про закономірність, перспективність і необхідність екологізації закупівельної діяльності та її адекватного закріплення у вітчизняному законодавстві відповідно до acquis Європейського Союзу й про теоретичне та практичне значення запропонованих класифікацій еколого-правових положень в регулюванні публічних закупівель.

Ключові слова: публічні закупівлі, екологізація, еколого-правове регулювання закупівельної діяльності, acquis Європейського Союзу, вартість життєвого циклу, екологічні характеристики предмета закупівлі, заходи охорони навколишнього середовища.

The article is devoted to the study of the environmental component in the domestic legislation in the field of public procurement in accordance with the Association Agreement and EU approaches to these issues. The provisions of environmental nature on the organization and procurement of goods, works and services to meet the needs of the state, local communities and united territorial communities, enshrined in the current Law of Ukraine "On Public Procurement", as well as key EU directives on procurement – Directive 2014/24/EU and Directive 2014/25/EU.

Based on the study of environmental provisions in the regulation of procurement in domestic legislation and the EU acquis, they are classified according to several criteria: 1) depending on the stages (stages) of procurement (provisions applicable: a) at the stage of procurement planning; b) in the process of organizing and carrying out procurement (at the stage of development of tender documentation (simplified procurement documentation) and committing other than planning, preparatory actions for the organization of procurement and at the stages of its direct implementation); c) at the stage of fulfillment of contractual obligations; 2) according to the criterion of environmental provisions (requirements)

in the announcement of competitive procurement procedures and in the tender documentation (announcement of simplified procurement and in the documents attached to it): a) provisions (requirements) that are directly provided (included and specified) the customer in the specified documents; b) provisions that are not directly provided (not included and not specified) by the customer in these documents, but may be applied in accordance with current legislation of Ukraine in the procurement; 3) according to the legal nature of environmental provisions for procurement: a) is an independent criterion for evaluating tender proposals (proposals) of participants; b) are used together with an independent criterion for evaluation of tender proposals (proposals) of participants; c) constitute a condition (set of conditions) that determine the characteristics of the subject of procurement.

The conclusion is made on the regularity, prospects and necessity of greening of procurement and its adequate enshrinement in domestic legislation in accordance with the *acquis* of the European Union and the theoretical and practical significance of the proposed classifications of environmental provisions in the regulation of public procurement.

Key words: *public procurement, greening, environmental and legal regulation of procurement, the acquis of the European Union, the cost of life cycle, environmental characteristics of the subject of procurement, environmental protection measures.*

Постановка проблеми. Друга «закупівельна революція», яка відбулася у зв'язку з прийняттям 19.09.2019 нової редакції Закону України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 № 922-VIII (далі – Закон № 922-VIII), ознаменувала черговий етап реформування вітчизняного законодавства у сфері публічних закупівель з метою приведення його у відповідність до європейських стандартів. Серед новел у названому нормативно-правовому акті на особливу увагу заслуговують положення екологічного характеру, запроваджені задля досягнення задекларованої у преамбулі Закону № 922-VIII мети – адаптувати законодавство України *acquis* Європейського Союзу на виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [1].

Особливою актуальності проблематика вітчизняного еколого-правового регулювання закупівельної діяльності набуває у зв'язку з повномасштабним вторгненням російської федерації в нашу державу 24 лютого 2022 року та необхідністю якнайшвидшого подолання його руйнівних наслідків, відновлення пошкоджених і відбудови знищених об'єктів цивільної та промислової інфраструктури й пов'язаного з цим здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб держави, територіальних громад та об'єднаних територіальних громад з урахуванням екологічної складової. Не менш важливою є потреба аналізу екологічних положень у регламентації сфери закупівель в національному законодавстві та *acquis* Європейського Союзу з огляду на перспективи набуття Україною у найближчому майбутньо-

му статусу щонайменше держави-кандидата на членство в ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання вітчизняного еколого-правового регулювання різних сфер суспільного життя, а також сучасна державна екологічна політика України в умовах євроінтеграції висвітлені у працях В.І. Андрейцева, Г.В. Анісімової, А.П. Гетьмана, А.В. Духневича, І.І. Каракаша, Н.В. Карпінської, В.В. Костицького, М.В. Краснової, Ю.А. Краснової, М.М. Микієвича, В.В. Носіка, Т.Є. Харитонової, Ю.С. Шемшученка, М.В. Шульги та ін. Регламентація закупівельної діяльності в Україні загалом та її екологічні аспекти зокрема є предметом досліджень таких авторів, як С.В. Берзіна, І.Я. Зварич, В.К. Малолітнева. Окремі аспекти адаптації законодавства України до права ЄС у сфері публічних (державних) закупівель розглянуті у роботах І.В. Влялька та О.Г. Турченко. Разом з тим, попри значний інтерес дослідників до означеної проблематики, питання класифікації еколого-правових положень в національному закупівельному законодавстві та *acquis* ЄС залишаються мало дослідженими.

Виклад основного матеріалу. Важливим кроком на шляху реального запровадження екологічної складової у вітчизняне законодавство у сфері публічних закупівель стало підписання у 2014 році Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію). Регламентації закупівель в Угоді про асоціацію присвячено Главу 8 «Державні закупівлі», ст. ст. 152 та 153 якої закріпили необхідність розробки Україною комплексної «дорожньої карти» з реалізації

положень цієї глави з відповідними часовими графіками та ключовими поетапними результатами, а також зобов'язання держави щодо забезпечення поступового приведення існуючого та майбутнього законодавства у сфері державних закупівель у відповідність до acquis ЄС у вказаній сфері [2]. У зв'язку з цим в додатку ХХІ до Угоди про асоціацію передбачені наближення та імплементація в національне закупівельне законодавство України положень (елементів) Директиви 2004/18/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 31 березня 2004 року про координацію процедур здійснення публічних закупівель товарів, робіт та послуг і Директиви 2004/17/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 31 березня 2004 року про координацію процедур публічних закупівель установами, що діють у водному, енергетичному, транспортному та поштовому секторах [2].

На виконання названих норм Угоди про асоціацію розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 № 175-р була схвалена Стратегія реформування системи публічних закупівель («дорожня карта») (далі – Дорожня карта), у якій з цього приводу містилося уточнення: у зв'язку з ухваленням у 2014 році ЄС нових директив (Директиви 2014/24/ЄС від 26 лютого 2014 року про державні закупівлі, якою скасовується Директива 2004/18/ЄС (далі – Директива 2014/24/ЄС), і Директиви 2014/25/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 року щодо здійснення закупівлі організаціями, що працюють у водному, енергетичному, транспортному та поштовому секторах, якою скасовується Директива 2004/17/ЄС (далі – Директива 2014/25/ЄС)), а також зважаючи на ухвалення Директиви 2014/23/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 року про присудження концесійних договорів та Директиви 2014/55/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 16 квітня 2014 року про електронні інвойси у сфері державних закупівель, у процесі адаптації законодавства України до законодавства ЄС планується враховувати термінологію, процедури та інші норми саме цих нових Директив ЄС у сфері публічних закупівель [3].

У рамках визначеного в Дорожній карті третього етапу реформування сфери публічних закупівель (1 січня – 31 грудня 2019 року) згідно

із Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення публічних закупівель» від 19.09.2019 № 114-IX [4] Закон № 922-VIII був викладений у новій редакції. Саме з цією подією і варто пов'язувати початок екологізації сучасного закупівельного законодавства України.

Зокрема, серед положень екологічного характеру, закріплених в оновленій редакції Закону № 922-VIII, передбачені: 1) право замовника встановлювати в технічній специфікації як складовій тендерної документації вимоги щодо екологічних характеристик предмета закупівлі (товарів, робіт або послуг) за умови, що такі вимоги є достатньо точними, щоб предмет закупівлі однозначно розумівся замовником і учасниками (п. 3 ч. 2 ст. 22, ч. 3 ст. 23); 2) право замовника вимагати від учасників підтвердження того, що пропонувані ними товари, послуги чи роботи за своїми екологічними чи іншими характеристиками відповідають вимогам, установленим у тендерній документації. У разі встановлення екологічних чи інших характеристик товару, роботи чи послуги замовник повинен в тендерній документації зазначити, які маркування, протоколи випробувань або сертифікати можуть підтвердити відповідність предмета закупівлі таким характеристикам (абз. 1 ч. 5 ст. 23); 3) можливість застосування у якості критеріїв оцінки тендерних пропозицій (пропозицій) вартості життєвого циклу або ціни разом з іншими критеріями оцінки, у тому числі такими, як застосування заходів охорони навколишнього середовища та/або соціального захисту, які пов'язані із предметом закупівлі (пункти 2, 3 ч. 3 ст. 29) [1].

Наведені норми Закону № 922-VIII практично дублюють відповідні положення ключових директив ЄС з питань закупівель – Директиви 2014/24/ЄС та Директиви 2014/25/ЄС. Наприклад, щодо еколого-правового регулювання закупівель у Директиві 2014/24/ЄС закріплені такі норми: 1) право замовників, які б хотіли придбати роботи, товари або послуги з конкретними екологічними, соціальними чи іншими характеристиками, посилаючись на конкретне маркування (європейське, національне екомаркування або будь-яке інше маркування) за умови, що вимоги до такого маркування пов'язані

з предметом контракту (п. 75 преамбули); 2) право замовників вимагати вжиття заходів екологічного менеджменту або схем, які застосовуватимуться при виконанні державного контракту, що включає в себе сертифікати екомаркування Ecolabel, які містять критерії екологічного менеджменту (п. 88 преамбули); 3) визначення замовниками економічних та якісних критеріїв, пов'язаних з предметом контракту, а також застосування екологічних і соціальних аспектів як можливих критеріїв присудження контракту (п. 92 преамбули); 4) встановлення права замовників (навіть у випадку визначення національними положеннями фіксованих цін на товар, винагороди за послуги) оцінити співвідношення ціни і якості на основі інших факторів, ніж тільки вартість або винагорода (зокрема, врахування екологічних аспектів, наприклад, чи були надруковані книги на папері з вторсировини або з легковідновлюваної деревини, чи оцінена вартість впливу на довкілля) (п. 93 преамбули); 5) можливості замовників з метою поліпшення інтеграції соціальних і екологічних чинників у процедури закупівель використовувати критерії присудження або умови виконання контракту, що відносяться до робіт, товарів або послуг на будь-якій стадії їхнього життєвого циклу. При цьому умови виконання контракту, які стосуються охорони навколишнього середовища, можуть, наприклад, включати доставку, упаковку й утилізацію продукції, а також мінімізацію відходів або ефективність використання ресурсів щодо контрактів на виконання робіт і надання послуг (п. 97 преамбули); 6) формулювання замовниками технічних специфікацій з точки зору вимог до продуктивності або функціональності, включаючи екологічні характеристики, за умови, що параметри є досить точними, щоб дозволити учасникам торгів визначити предмет договору і дозволити замовнику присудити контракт (ст. 42); 7) за наявності у замовника наміру придбати роботи, товари або послуги з конкретними екологічними, соціальними чи іншими характеристиками, він має право в технічних специфікаціях вимагати певне маркування (ст. 43); 8) право замовника вимагати, щоб суб'єкти господарювання надавали протоколи випробувань від органу з оцінки відповідності або сертифікат, виданий таким органом у якості засобу підтвердження відповідності вимогам

або критеріям, викладеним у технічних специфікаціях (ст. 44); 9) врахування затрат протягом життєвого циклу продукту, послуг або робіт, у тому числі понесені замовником чи іншими користувачами витрати, віднесені до зовнішніх екологічних чинників, пов'язаних з продуктом, послугами або роботами протягом свого життєвого циклу, за умови, що їхня грошова вартість може бути визначена і підтверджена; такі витрати можуть включати витрати на викиди парникових газів, викиди інших забруднюючих речовин та інші витрати, пов'язані із зменшенням впливу на зміни клімату (ст. 68) та деякі інші [5].

Подібні положення в частині екологічних аспектів регулювання закупівельної діяльності містить і Директива 2014/25/ЄС, до норм якої передбачено адаптувати законодавство України згідно з Дорожньою картою. З цих питань Директива 2014/25/ЄС визначає наступне: 1) можливість організацій-замовників для закупівлі робіт, товарів або послуг з конкретними екологічними, соціальними або іншими характеристиками вказувати конкретний вид маркування (європейське, міжнародне, національне екомаркування або будь-який інший вид маркування) за умови, що вимоги щодо маркування прив'язані до предмету контракту, як-от опис продукту та його представлення, в тому числі вимоги до упаковки (п. 85 преамбули); 2) за умови визначення національними положеннями оплати певних послуг або встановлення фіксованих цін на певні товари співвідношення «ціна-якість» можна оцінити за допомогою інших чинників, аніж лише ціна або винагорода. До таких чинників можуть бути віднесені екологічні аспекти (приміром, надруковані книги на папері, виготовленому з паперових відходів, або папері з екологічно чистої деревини; витрати, пов'язані з негативним впливом на навколишнє середовище) (п. 98 преамбули); 3) з урахуванням необхідності більшою мірою враховувати соціальні та екологічні аспекти у ході процедур закупівлі організаціям-замовникам має бути дозволено використовувати критерії відбору підрядника або умови виконання контракту, що стосуються робіт, товарів або послуг, які мають бути надані за державним контрактом, у відношенні будь-якого етапу їх життєвого циклу, від видобування сировини для виготовлення продукту до утилізації продукту. При цьому до

числа умов виконання контракту, які стосуються екологічних аспектів, можуть входити, приміром, доставка, упаковка та утилізація продуктів, а у відношенні контрактів на виконання робіт та контрактів на надання послуг – мінімізація відходів або ефективність використання ресурсів (п. 102 преамбули); 4) необхідність зазначення у технічних специфікаціях характеристик робіт, послуг або товарів; технічні специфікації повинні формулюватися з врахуванням експлуатаційних або функціональних вимог, включаючи екологічні характеристики, за умови, що параметри визначені достатньо чітко, щоб дати можливість учасникам тендеру визначити предмет контракту і дозволити організаціям-замовникам укласти контракт (ст. 60); 5) у випадку наміру організації-замовника проводити закупівлі робіт, товарів або послуг, що мають специфічні екологічні, соціальні або інші характеристики, у технічних специфікаціях, критеріях відбору підрядника або умовах виконання контракту може бути зазначена вимога щодо відповідного маркування (ст. 61) [6]. Інші норми екологічного характеру, закріплені у Директиві 2014/25/ЄС, також тією чи іншою мірою повторюють відповідні положення Директиви 2014/24/ЄС.

Викладене дозволяє стверджувати, що еколого-правові норми вітчизняного закупівельного законодавства корелюються з нормами Директиви 2014/24/ЄС та Директиви 2014/25/ЄС. Водночас досить широкий спектр положень екологічного характеру щодо організації та здійснення закупівельної діяльності, наявних в Законі № 922-VIII та *acquis* ЄС, зумовлює необхідність проведення їх класифікації.

Важливість будь-якої класифікації складно переоцінити, виходячи з її значення для теорії та практики. Під класифікацією розуміється система розподілу предметів, явищ або понять на класи, групи тощо за спільними ознаками, властивостями; класифікацією називається система розміщення предметів за класами на підставі схожості цих предметів у середині класу і їх відмінності від предметів інших класів [7]. Як слушно зауважує О.С. Адамова, кожна галузь діяльності людини, кожна система знань потребує внутрішньої структурно-логічної впорядкованості, без якої неможливо організувати складну справу та виробити методологію наукових досліджень. Досягнути необхідної впорядкованості дозво-

ляє класифікація. Будучи одним з найрозповсюдженіших прийомів юридичної техніки, який використовують вчені-юристи в цілях встановлення істини при дослідженні правових явищ, вирішенні тих чи інших наукових завдань, класифікація – це категорія, яка відбиває очевидне і зрозуміле кожному і в той же час є надзвичайно насиченою та неоднозначною [8, с. 19].

Аналіз норм Закону № 922-VIII, а також названих ключових актів Європейського Союзу – Директиви 2014/24/ЄС та Директиви 2014/25/ЄС, положення (елементи) яких Україна зобов'язалася імплементувати в національне закупівельне законодавство, дозволяє провести класифікацію еколого-правових положень в регулюванні публічних закупівель у національному законодавстві України та *acquis* ЄС за різними критеріями [9, с. 11].

Так, залежно від етапів (стадій) закупівельної діяльності можна виділити екологічні положення, які застосовуються: а) на етапі планування закупівлі (визначення вартості життєвого циклу як критерію оцінки тендерних пропозицій (пропозицій) для цілей розрахунку очікуваної вартості предмета закупівлі, який планується закупувати); б) у процесі організації та здійснення закупівлі (на етапі розробки тендерної документації (документації спрощеної закупівлі) і вчинення інших, крім планування, підготовчих дій для організації закупівлі та на етапах її безпосереднього здійснення) – сюди можна віднести встановлення замовником в технічній специфікації вимог щодо екологічних характеристик предмета закупівлі та вимог до учасника підтвердити відповідність екологічних характеристик пропонувананих ними товарів, робіт чи послуг установленим вимогам; зазначення замовником у тендерній документації маркувань, протоколів випробувань або сертифікатів, якими учасник може підтвердити відповідність предмета закупівлі встановленим екологічним характеристикам; визначення замовником вартості життєвого циклу як самостійного критерію оцінки тендерних пропозицій (пропозицій) або ж ціни разом з іншими критеріями (у тому числі застосування заходів охорони навколишнього середовища та/або соціального захисту, які пов'язані із предметом закупівлі) – при оцінці поданих учасником тендерних пропозицій (пропозицій); в) на етапі виконання договірних зобов'язань. До остан-

ньої групи слід віднести ті положення екологічного характеру, які прямо в Законі № 922-VIII не закріплені, однак впливають з його змісту та практики закупівельної діяльності.

Наприклад, у випадку внесення змін до істотних умов договору про закупівлю відповідно до п. 3 ч. 5 ст. 41 Закону № 922-VIII (покращення якості предмета закупівлі, за умови що таке покращення не призведе до збільшення суми, визначеної в договорі про закупівлю) [1], переможеть закупівлі (як процедури закупівлі, так і спрощеної закупівлі), з яким укладено відповідний договір, може здійснювати поставку товару з покращеними екологічними характеристиками, що однозначно трактується як покращення якості предмета закупівлі. Такий висновок підкріплюється й позицією уповноваженого органу, який здійснює регулювання та реалізує державну політику у сфері закупівель у межах визначених законом повноважень, – Мінекономіки України, – викладену ним у своєму листі № 3304-04/69987-06 від 24.11.2020. Зокрема, у додатку 1 до цього листа містяться наступні положення рекомендаційного та інформативного характеру: «Сторони можуть внести зміни до договору про закупівлю у випадку покращення якості предмета закупівлі за умови, що така зміна не призведе до зміни предмета закупівлі та буде відповідати тендерній документації в частині встановлення вимог та функціональних характеристик до предмета закупівлі і є покращенням його якості. Якість продукції (послуг, робіт) є економічною категорією. Якість виражається певними властивостями та показниками, які характеризують корисний ефект від використання продукції за призначенням і обумовлюють сферу її використання. Наприклад, такими показниками є надійність, технологічність, стандартизація та уніфікація, ергономічність, естетичність, транспортабельність, екологічні показники, показники безпеки» [10].

Ще одна класифікація еколого-правових положень в закупівельному законодавстві може бути проведена за критерієм наявності таких екологічних положень (вимог) в оголошенні про проведення конкурентних процедур закупівель і в тендерній документації (оголошенні про проведення спрощеної закупівлі та в доданих до нього документах), а саме: а) положення (вимоги), які прямо передбачені (включені та вказані)

замовником у названих документах (визначення вартості життєвого циклу як самостійного критерію оцінки тендерних пропозицій (пропозицій) або ж ціни разом з іншими критеріями, зокрема, такими, як застосування заходів охорони навколишнього середовища та/або соціального захисту, які пов'язані із предметом закупівлі; встановлення вимог щодо екологічних характеристик предмета закупівлі та вимог до учасника підтвердити відповідність екологічних характеристик пропонованих ними товарів, робіт чи послуг установленим вимогам; зазначення маркування, протоколів випробувань або сертифікатів, якими учасник може підтвердити відповідність предмета закупівлі встановленим екологічним характеристикам); б) положення, які прямо не передбачені (не включені та не вказані) замовником у названих документах, однак можуть бути застосовані відповідно до норм чинного законодавства України при здійсненні закупівлі (поставка товару з покращеними екологічними характеристиками при внесенні змін до істотних умов договору про закупівлю відповідно до п. 3 ч. 5 ст. 41 Закону № 922-VIII у випадку покращення якості предмета закупівлі, за умови що таке покращення не призведе до збільшення суми, визначеної в договорі про закупівлю) [1]. До цієї ж групи можна віднести можливість учасника обґрунтувати аномально низьку ціну поданої ним тендерної пропозиції шляхом вказівки на досягнення економії завдяки застосованому технологічному процесу виробництва товарів, порядку надання послуг чи технології будівництва згідно з ч. 14 ст. 29 Закону № 922-VIII [1] (наприклад, у результаті використання відновлюваних джерел енергії) тощо. При цьому, в силу абз. 1 ч. 14 цієї ж статті, надання обґрунтування в довільній формі щодо цін або вартості відповідних товарів, робіт чи послуг тендерної пропозиції є обов'язком учасника, найбільш економічно вигідна тендерна пропозиція якого є аномально низькою.

За таким критерієм як юридична природа екологічних положень щодо здійснюваних закупівель товарів, робіт і послуг можна виділити три їх групи: а) є самостійним критерієм оцінки тендерних пропозицій (пропозицій) учасників (вартість життєвого циклу); б) застосовуються разом із самостійним критерієм оцінки тендерних пропозицій (пропозицій) учасників (засто-

сування заходів охорони навколишнього середовища, які пов'язані із предметом закупівлі, як критерію оцінки, котрий використовується разом із ціною при оцінці тендерних пропозицій (пропозицій)); в) становлять умову (сукупність умов), які визначають характеристику предмета закупівлі (вимоги щодо екологічних характеристик предмета закупівлі; вимоги до учасника підтвердити відповідність екологічних характеристик пропонованих ними товарів, робіт чи послуг установленим вимогам; зазначення маркування, протоколів випробувань або сертифікатів, якими учасник може підтвердити відповідність предмета закупівлі встановленим екологічним характеристикам).

Висновки. Отже, нині можна констатувати закономірну, перспективну і вкрай необхідну в сучасних українських реаліях екологізацію закупівельної діяльності та її адекватне закріплення у вітчизняному законодавстві. Поява низки екологічних положень у національній

нормативно-правовій базі з питань публічних закупівель значною мірою стала результатом виконання Україною взятих на себе зобов'язань у зв'язку з підписанням Угоди про асоціацію, а їх зміст відповідає підходам Європейського Союзу в цій сфері.

Аналіз норм екологічного характеру, закріплених в Законі № 922-VIII, Директиві 2014/24/ЄС і Директиві 2014/25/ЄС дозволив провести їх класифікацію за кількома критеріями, що допомагає краще з'ясувати сутність і зміст встановлених у вітчизняному закупівельному законодавстві відповідно до стандартів ЄС таких еколого-правових положень. Більш того, наведені класифікації, на нашу думку, не лише сприятимуть розумінню логіки положень еколого-правового регулювання організації та здійснення публічних закупівель в Україні відповідно до *acquis* Європейського Союзу, але й можуть допомогти в активнішому застосуванні цих норм у практиці закупівельної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (дата звернення: 20.04.2022).
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Угода від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 18.04.2022).
3. Стратегія реформування системи публічних закупівель («дорожня карта»), схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 № 175-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/175-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 23.04.2022).
4. Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення публічних закупівель: Закон України від 19.09.2019 № 114-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/114-20> (дата звернення: 20.04.2022).
5. Директива 2014/24/ЄС Європейського парламенту і Ради ЄС від 26 лютого 2014 року про державні закупівлі та скасування Директиви 2004/18/ЄС. Збірник Директив ЄС з питань державних закупівель. 2015. URL: <https://dn.gov.ua/storage/app/sites/1/zakupivli/dodatok-31dyrektyvy-yes-po-zakupivlyah-1.pdf> (дата звернення: 25.04.2022).
6. Директива 2014/25/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 року щодо здійснення закупівлі організаціями, що працюють у водному, енергетичному, транспортному та поштовому секторах, якою скасовується Директива 2004/17/ЄС. Збірник Директив ЄС з питань державних закупівель. 2015. URL: <https://dn.gov.ua/storage/app/sites/1/zakupivli/dodatok-31dyrektyvy-yes-po-zakupivlyah-1.pdf> (дата звернення: 25.04.2022).
7. Класифікація. Словник української мови : в 11 томах. Том 4, 1973. С. 175. URL: <http://sum.in.ua/s/klasifikacija> (дата звернення: 22.04.2022).
8. Адамова О.С. Поняття правової класифікації. *Часопис цивілістики*. 2015. Вип. 18. С. 19–24.
9. Шевчук Л.М. Екологічні аспекти публічних закупівель в Україні: національне законодавство та стандарти ЄС : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2021. 20 с.
10. Щодо укладення, виконання, зміни та розірвання договору про закупівлю: лист Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (Мінекономіки) № 3304-04/69987-06 від 24.11.2020. URL: <https://www.me.gov.ua/InfoRez/DocumentsList?lang=uk-UA&id=f2e30594-ba6c-420f-9c24-2a852415a884&ta g=InfarezKnowledgeDb&pageNumber=4&fCtx=inName&fSort=date&fSdir=desc> (дата звернення: 22.04.2022).